



Botaniska Sällskapet i Jönköping

STYRELSENS VERKSAMHETSBERÄTTELSE FÖR ÅR 2009

Allmänt

Verksamhetsåret 2009 har omfattat fem föredrag med bildvisningar och fem exkursioner inklusive de Vilda Blommornas dag. Årsmötet med efterföljande föredrag hölls den 18 februari. Nedan följer en redovisning av dessa under punkten sammankomster.

Samkvämen har som vanligt under de senare åren hållits i Allianskyrkan, Östra Storgatan 56, Jönköping.

Styrelsen har haft fyra protokollförda sammanträden under året.

Botaniska Sällskapet är medlem i Föreningen Smålands Flora. Årsavgiften är 75 kr och i denna ingår medlemsbladet Parnassia, som utkommer med två nummer per år. Under året har Sällskapet uppvaktats av Smålands Flora för att diskutera möjligheter till samarbete kring utskick till våra respektive medlemmar. Smålands Flora vill gärna ha mer samarbete och önskar få ut sin Parnassia i större upplaga. Styrelsen har beslutat att när frågan är färdigberedd delge eventuella förslag för årsmötet att besluta.

Sällskapet är också medlem i Svenska Botaniska Föreningen, vilket inkluderar medlemskriften Svensk Botanisk Tidskrift, sex nummer per år. Sällskapet representerades av Anders Bertilsson på Svenska Botaniska Föreningens föreningskonferens.

Sällskapet var rikligt representerat (bl.a. av fyra styrelseledamöter) vid en konferens om hotad biologisk mångfald i odlingslandskapet – trender, problem och lösningar, som anordnades i Nässjö i november av bland andra Svenska Botaniska Föreningen. Martin Sjödahl är utsedd till Sällskapets kontaktperson för Svenska Botaniska Föreningens projekt Svensk Växtatlas.

Under året har hemsidan någon gång uppdaterats och adressen är: www.sbf.c.se/bsj. Vår medlem Bo L Johansson har skött sidan. Styrelsen efterlyser hjälp med arbetet med hemsidan. Normalt har styrelsen också påmint medlemmarna om kommande programpunkter via e-post till de medlemmar som har angivit en e-postadress. Har ni e-post så är ni välkomna att meddela styrelsen den genom att skicka ett e-brev till kassaförvaltaren: lennart.persson@lansstyrelsen.se

Ekonomi

Sällskapets kassabehållning uppgick vid årets slut till 26 047 kr, fördelat på plusgiro 20 673 kr, bankkonto 5 106 kr och kontant i kassan 278 kr. För Sällskapets ekonomi i övrigt hänvisas till kassabokslutet som redovisas vid årsmötet.

Ny teknisk utrustning

Sällskapet har, i ett desperat försök att hänga med, införskaffat en modern bildvisningsapparat med anledning av att det numera är digitala bilder som vanligen visas.

Stödjande myndighet

Jönköpings kommuns kulturnämnd har under året anslagit 3 000 kr till Sällskapets verksamhet.

Medlemsantal

Sällskapet hade 31 december 2009 144 medlemmar, varav sex barn, som betalt medlemsavgift. Under året har elva medlemmar lämnat Sällskapet. Tolv medlemmar har tillkommit, varav två barn. Även om medlemsutvecklingen under senare år haft en negativ trend så är Botaniska Sällskapet i Jönköping Sveriges mest aktiva, lokala, botaniska förening.

Medlemsavgift

Medlemsavgiften 2009 har varit 75 kr för vuxen och 10 kr för ungdom under 20 år.

Naturvård

Sällskapet har under året varit representerat i Naturvårdsgruppen i Jönköpings kommun genom Magnus Thorell och Marianne Rydén. Sällskapet har också lämnat skriftliga yttranden till kommunen:

- yttrande angående remissversionen av Rocksjöområdet i Jönköping - utveckling av sport och rekreationsvärden. Sällskapet har haft en i grunden positiv inställning till att utveckla möjligheterna till friluftsliv och rekreation i anslutning till Rocksjön. Vi vill dock att det genomförs utan att naturvärden riskeras. Vi har uttryckt skarp kritik till diskussioner om en vattenstånds-sänkning i Rocksjön och menar att det riskerar de stora botaniska värden som finns i områdets kärnmiljöer.
- yttrande angående skiss till ramprogram för södra Munksjön. Vi betonade att det är bra att kommunen arbetar vidare och försöker anlägga en helhetssyn på utvecklingen i stadskärnan, så att olika intressen kan vägas på ett balanserat sätt. Vi har försökt framföra konstruktiva förslag till alternativa förhållningssätt eller idéer. Våra framförda åsikter kan sammanfattas i att vi:
 1. vi motsätter oss nya trafikleder och exploatering i Rocksjöområdet.
 2. vi vill bevara den naturliga vegetationen vid Tabergsåns mynning i Munksjön.
 3. vi hoppas på bevarande, utvecklande och återställande av naturliga stränder vid södra Munksjön.
 4. vi menar att en attraktiv stad skapas om man ”tänker vattenmiljö” vid all anläggning eller planläggning i närheten av våra stadssjöar.

Med anledning av remissen om Rocksjöområdet (se punkt ovan) stod Sällskapet (tillsammans med flera naturvårdsföreningar) bakom en debattartikel, ”Rädda Rocksjöns upplevelsevärden”, som publicerades i Jönköpings-Posten i maj.

Växtplatsen för gatmålla på Torpa har rensats på konkurrerande vegetation. Gatmållan har blommat rikligt även 2009.

Käppkrokmossa, *Hamatocaulis vernicosus*, är en sällsynt mossa som har upptäckts i Rocksjökärrets södra del.

Några av föreningens medlemmar har deltagit i ArtDatabankens floraväkteri för rödlistade arter. Rapporter om individantal och eventuella hotbilder har lämnats till Margareta Edqvist som samordnar denna verksamhet i Småland.

Medial uppmärksamhet

Sällskapet har under året figurerat i medier endast vid något enstaka tillfälle.

Bibliotek

Sällskapets bibliotek förvaras på Naturskyddsföreningens gård i Ingaryd.

Södra Vätterbygdens Flora – uppgifter från Hans Thulin

Floraarbetet drivs vidare genom Hans Thulin, som har huvudansvaret. Hans jobbar mycket och har haft ett svårt år med både datakrasch och därefter en fullträff på villan

av ett brakblixtnedslag. Detta har fördröjt arbetet. Alla kartor är i stort sett klara. Hans skriver nu på en artdel och har ett koncept för detta. Översiktskapitlen, som ju skrevs på 1980-talets början kan behöva göras om. Vidare behövs arbete med fotografier. Inriktning på denna lokalflora tycker Hans skall vara att den är skriven för folk som inte är specialister på botanik, utan vanligt folk som vill lära sig om traktens flora, se frekvenser och se hur växten ser ut. Det bör vara ett komplement till den stora smålandsfloran, som är specialiserad och faktaspäckad och därmed tungrodd för många. Sedan innebär en lokalflora lite mera uppgifter om vår trakt, vilket inte alltid framkommer i den stora landskapsfloran, t ex litteratur- och beläggsuppgifter och fynduppgifter från Jönköping och Habo.

Styrelse m m

I styrelsen har följande personer ingått:

Martin Sjäodahl, ordförande

Magnus Thorell, vice ordförande

Marianne Rydén, sekreterare

Lennart Persson, kassaförvaltare

Anders Bertilsson, programansvarig

Göte Bengtsson

Britta Pilkvist, pressansvarig

Revisorer:

Ulla Staaf

Åke Jönsson

Kerstin Pilkvist, suppleant

Valkommitté:

Bengt Olsson

Mikael Krantz

Klas Balkhed

Sammankomster

Årsmöte. 18 februari. Bildvisning: Britta Pilkvist (över 20 deltagare).

Efter årsmötesförhandlingarna visade Britta några minnesbilder från sällskapet sommarresa till Kalmar. Därefter visades bilder från botanikdagarna i Västergötland 2008. Botanikdagarna anordnas varje år av Svenska botaniska föreningen och är en populär tilldragelse för både amatörer och proffs. Under dagarna i Västergötland besökte deltagarna skiftande naturtyper och fick utmärkt guidning. Några av arterna som förevisades på bildvisningen var ryl, saffransticka, ginkgo, kärrknipprot och tistelsnyltrot. Dessa växter sågs uppe på Kinnekulle. Vidare visades bilder på entusiastiska botanister som bland annat inventerade en nyanlagd trädgård där korndådran visade sina gula kronblad. Vid en vägvandring i Eggby fotograferades bland annat piggtistel och pukvete. Nohlmarkens naturreservat bjöd på överdådig blomning av arten natt och dag. I Skogartorpskärrret förevisades rariteten stor ögontröst. Bildvisningen avslutades med bilder från botanikdagarnas sista dag ute på Kållandsö och Läckö slotts slottsträdgård.

25 mars. Hans Holmberg: Vartill våra vanliga växter duga. (34 deltagare).

Vår medlem Hans höll ett intressant och underhållande föredrag om **våra vanligaste växter och vartill de duga**. Sedan urminnes tider har människan sökt botemedel mot sjukdomar i naturen. Hans inledde med de gamla grekerna. Allt som tedde sig ovanligt eller främmande genom sin färg, lukt, form eller sällsynthet tillskrevs märklig läkekraft och användes som läkemedel. Botemedlet var dels naturmediciner av olika slag, dels rituella handlingar som skulle blidka gudarna och driva bort demonerna. Genom de erfarenheter man gjort visste man vilka växter som var giftiga och vilka som kunde ätas eller användas som läkemedel. Det var ett mycket lärorikt föredrag även om mycket av sanningshalten i folktron kan ifrågasättas. Ett exempel är daggkåpa, *Alchemilla*. Den har fått sitt namn av att alkemister trodde att de kunde använda den lilla vattendroppen som bildas i bladen till att göra guld.

23 april. Vårvandring i Häggeberg med Martin Sjödahl (29 deltagare).

Årets traditionella (sjätte året med Martin som ledare) vårvandring hölls i Häggeberg. Det blev en rätt lång vandring med avslutande fikapaus. Som vanligt var målet för vårvandringen en blommande ört per deltagare, något som gick bra både 2004, 2005 och 2008, men misslyckades både 2006 och 2007. I år misslyckades vi också, sammantaget sågs 22 blommande örter. Vi såg exempelvis fyra olika sippor, både blåsippa, gulsippa, vitsippa samt hybriden mellan gul- och vitsippa – svavelsippa.

2 maj. Exkursjon till Hökensås i Habo med Gösta Börjeson (ca 20 deltagare).

Främsta syftet med utflykten var att titta efter mosippa. Denna vackra vårväxt har tyvärr minskat kraftigt under många årtionden, men har fortfarande ett flertal växtplatser kvar i de torra tallskogarna på Hökensås. Gösta Börjeson, den främste kännaren av Habotraktens nutida flora, besöker regelbundet dessa sista kända mosippelokaler. På slingrande skogsvägar över tallmoarna lotsade han bilkaravanen från lokal till lokal. Vi tittade även på en annan av Hökensås specialiteter, nämligen mellanlummer som växer ganska rikligt på tallmon i området vid Falks grav. Fika intogs vid en av de många småsjöar som karaktäriserar Hökensås.

13 juni. Bussresan till Halland under ledning av Kjell Georgsson (25 deltagare).

Under ledning av den främste kännaren av Hallands flora, Kjell Georgsson, besöktes följande lokaler:

Bölarp Ett naturreservat ca 2 mil sydost om Halmstad, där man bevarar en ljunghed genom bränning och bete. Här växte nålginst *Genista anglica* och hårginst *Genista pilosa*. Den senare i blom, den förra överblommad. Beträffande nålginst kan sägas att den är inskränkt till Veinge socken i sina halländska förekomster. Här noterades förstas även andra ljunghedsarter, såsom slättergubbe, stenmåra, hedsäv, granspira, kattfot och pillerstarr. Inom reservatet förekommer även ca 10 stycken småfjärilsarter knutna till ginstförekomsterna.

Hjärtdammarna Några dammar i Halmstads utkanter nära flygfältet. Det är tre dammar byggda som s.k. kvävefällor för rening av dagvatten. Här beundrades bl.a. luddvial *Lathyrus hirsutus*, kvarnvicker *Vicia villosa ssp. varia*, luddvicker *Vicia villosa*, duvvicker, sparvvicker, dikesveronika *Veronica catenata* och fliknäva.

Efter lunchen ställdes kosan till **kustheden vid Ringenäs**. Det måste sägas att man sällan har möjlighet att få vandra omkring på en naturbetesmark med en så häpnadsväckande artrikedom och med många rödlistade och sårbara organismer. Här förevisades således bl.a. murgrönsmöja *Ranunculus hederaceus*, som har endast fyra förekomster i Sverige, alla i Halmstads kommun, synnarv, knytling, spenslig ullört, borsttåg, strimtåg *Juncus foliosus*, en nyligen upptäckt art med atlantisk utbredning, spikblad, blågrönt mannagräs, klockljung, mattfibbla *Hieracium peletarianum*, källgräs, bäckmärke *Berula erecta*, knutört *Centunculus minimus*, liten ärtstarr *Carex viridula v. pulchella*, höskallra, strandlummer, dvärglin, huvudtåg *Juncus capitatus*, strandråg, strandkvickrot, sandrör, sandstarr och marviol.

Som avslutning besöktes **Hällarp**, ett litet reservat vid Ljungby, Falkenberg kommun. Här växer tysk ginst *Genista germanica*, en av Hallands mest hotade växtarter. I reservatet finns också Hallands nordligaste förekomst av landskapsblomman hårginst, som ju sällskapet hade bekantat sig med redan på förmiddagen.

14 juni. De vilda blommornas dag.

Detta var sjätte året detta samarrangemang med de övriga nordiska länderna gick av stapeln. Fem blomstervandringar hölls i Södra Vätterbygden med intresserade deltagare, flera av vandringarna var välbesökta.

29 augusti. Exkursion till Landsjön med Magnus Thorell (ca 10 deltagare).

Turen startade vid badplatsen i Kaxholmen. På stranden växte spjutmålla, en havsstrandsväxt som är känd från Landsjön sedan många år, sprödarv, nålsäv, vägtåg, slamkrypa *Elatine hydropiper*, tiggarranunkel m.m. Av vattenväxter demonstrerades vattenpest, borstnate *Potamogeton pectinatus*, hornsärv *Ceratophyllum demersum* och vårtsärv *Ceratophyllum submersum*. Borstnate har sitt särskilda intresse genom att den liksom spjutmålla huvudsakligen har sina förekomster längs kusterna. Hornsärv är karaktärsväxt i näringsrika vatten och släktingen vårtsärv finns i Landsjön på sin enda och nyligen upptäckta lokal i Småland.

Vid Kaxholmen fanns förr ett bestånd av havssäv *Scirpus maritimus*, som upptäcktes vid slutet av 1800-talet och då var enda inlandslokalen för denna havsstrandsväxt. Tyvärr utrotades växten på denna plats omkring 1980.

Vid Bosgårdsviken botaniserades på flera platser. Till att börja med demonstrerades småsärv *Zannichellia palustris v. repens*, som är en sällsynthet i inlandet. Även här förekom hornsärv och vårtsärv. Höstlånke *Callitriche autumnalis*, en sällan sedd vattenväxt, växte rikligt tillsammans med den ovannämnda slamkrypan. Ålnate och krusnate kunde noteras, liksom vattenpilört. Längre fram i Bosgårdsviken kunde man fiska upp såväl vanlig andmat, som korsandmat och stor andmat. Här växte också blåsav, sumpfräne, gropnate, sumpförgätmigej m.m.

Den tredje och sista stationen som besöktes var en sumpig ädellövskog intill Landsjöns strand vid Lilla Lyckås. Denna skog domineras av klibbal, men har ett rikt inslag av ask och alm. Utöver en del lundväxter som kirskaål, trolldruva, nejlikrot och skogstry m.m. kunde vildväxande humle noteras. Här visades ett bestånd av jättestarr *Carex riparia*, en stor sällsynthet i Jönköpingstrakten. Det visade sig att i närheten växte även vippstarr *Carex paniculata*.

Ett besök i lunden görs ju förstås med större behållning under våren. För studium av vatten- och strandväxter är dock sensommaren att föredra. Ett tack till Roland Carlsson, som medverkat vid en förexcursion.

4 november. Mossor med Thomas Hallingbäck (44 deltagare).

När det är som mörkast och besvärligt är det nästan endast mossorna som trivs och mossorna har många vänner i Jönköping. Det förstår man av det stora intresset som visades när mossexperten Thomas Hallingbäck visade bilder på och talade om både vanliga och sällsynta mossor. Till de mer iögonfallande hör de vackra parasollmossorna som också har ett ganska spännande levnadssätt. De växer på älgskit och sprids med hjälp av vissa flugor som lockas av parasollernas lukt. Flugorna sprider sedan parasollmossans sporer till en färsk älgspilling. Drygt fyrtio personer inspirerades av föredraget, som till stor del handlade om att många mossor indikerar skyddsvärd natur.

18 november. Växtmiljöer i Jönköpings kommun med Dag Fredriksson (ca 20 deltagare).

Kommunekolog Dag Fredriksson talade om naturvården i Jönköpings kommun. Värdet av biologisk mångfald exemplifierades med olika s. k. ekosystemtjänster som pollinering, luft-, vatten-, jordrening (våtmarker); erosions- och stormsäkring, skydd mot översvämning; naturupplevelser, vandring, återhämtning, rehabilitering, turism.

Dag berättade om naturvårdsprogrammet som antogs av kommunfullmäktige 2009. Det är en sammanställning för att öka kunskapen om och förståelsen för värdefulla naturområden. Skall också vara underlag för kommunens strategi för bevarande och att underlätta fysisk planering, samt ge information om naturvården.

Det skall vara lätt att hitta ut i naturen. Tillgängligheten skall vara god. Man skaffar nya kunskaper genom t. ex. inventering av naturvården kring Rocksjön och inventering av träd och nyckelbiotoper.

Skötsel och vård av olika naturtyper såsom bete på naturbetesmarker och slåtter på ängsmarker. Floranpassad vägkantsslåtter. Ny skogspolicy skall tas fram där man särskilt bör slå vakt om död ved, ökad areal lövskog och ökad areal äldre skog.

Kommunen är rik på våtmarker vilket medför särskilt ansvar. Anläggning av nya våtmarker.

Sjöar och vattendrag. Här arbetar man med restaurering, fiskevård och förbättrad vattenkvalitet.

Skyddsvärda arter och miljöer. Här talar man om Vättern och dess tillflöden, högmossor, ek-, tallmiljöer och raviner. Östra Vätterbranten föreslås bli biosfärområde under UNESCO.

Kommunens ansvarsarter: utter, större barksnäcka, storröding, finnögkontröst, brunbräken, nattskärria, strimsporrig hjorttryffel, kungsfiskare, mindre hackspett och mossorna barkkvastmossa och luden bandmossa, samt slutligen svampen strandjordtunga.

Skydd av natur. Minst två nya naturreservat planeras till 2012. På förslag är Vattenledningsparken, Häggeberg-Granbäck, ädellövskog vid Kaxholmen, Huskvarnafallen. Naturreservatet Rocksjön kommer att beslutas 2010.

Av stort värde är växtplatsen med höstspira vid Rocksjön såsom varande typlokal för arten. Den upptäcktes alltså här. Samma sak gäller den lilla svampen trollhand, också den vid Rocksjön.

Vidare demonstrerades Naturvårdsprogrammets objektskatalog med 1700 beskrivna områden.

2 december. Medlemmarnas afton (16 deltagare).

Detta året var intresset för medlemmarnas afton mycket stort och alla som stod i kö för att visa bilder hanns inte med. Caroline Edelstam visade först bilder från föreningens exkursion till Landsjön på sensommaren. Hon fortsatte senare på kvällen med bilder från vandringar i Toscana. Det blev vackra foton på floran längs vägkanter och på ängsmarker, inte minst orkidéer av olika slag. Tomas Fasth har under hösten inventerat mossor i Rocksjöområdet och visade bilder därifrån på mossor, svampar och träd. Klas Balkhed hade lyckats filma rödinglek under vattnet vid småbåtshamnen i Huskvarna. Gösta Börjeson, som hade besökt Apulien i sydöstra Italien i våras, visade bilder bl. a. på *Ophrys*-arter och andra orkidéer.

//Styrelsen för Botaniska Sällskapet i Jönköping